

Фемінітиви як ресурс для взаємодії і впливу: оприєвнюємо приховане

Олена Масалітіна, omasalitina@edcamp.ua

віцеголова ГО «ЕдКемп Україна», кандидатка філологічних наук, доцентка

У Сергія Жадана двоє дітей від двох шлюбів – син Іван від шлюбу з директором і режисером Харківського театру "Арабески"

Поліція Запорізької області

1 дн. • 🌐

#Запоріжжя

Дільничний офіцер поліції зі своїм чоловіком локалізували пожежу на одній з ділянок дачного кооперативу

ПОСТУПИТЬСЯ МІСЦЕМ
ТОМУ, ХТО НОСИТЬ В СОБІ ЖИТТЯ

Лена Чиченіна

51 м • 🌐

Ага, ну якщо ми по десятому колу сремося про фемінітиви, то ось який заголовок свого часу викликав у мене істерику:

«Звільнений з полону бойовий медик народив дитину».

Потім виправили навіщось 😊

6 коментарів

На військову службу за контрактом приймаються

громадяни віком від 18 до 40 років, які визнані військово-лікарськими комісіями придатними за станом здоров'я до проходження військової служби і мають відповідну фізичну підготовку, та жінки, які придатні за станом здоров'я до проходження військової служби в мирний час та відповідають вимогам проходження військової служби.

**Усі хто бажає проходити військову службу за контрактом,
звертайтеся до військових комісаріатів м.Києва**

Адреси та телефони військових комісаріатів міста Києва

Голосіївський РВК	вул. Велика Васильківська, 104-б, тел. 354-71-55	Печерський РВК	вул. Командарма Каменєва, 1, т. 285-03-50
-------------------	--	----------------	---

«Чи були раніше фемінітиви?»
«Звідки вони взялися?»
«Чому зараз з'явилося багато
фемінітивів?»

ФЕМІНІТИВИ –
ЖІНОЧІ НАЗОВНИКИ,
іменники жіночого роду

(1) назви жінок
за різними ознаками:

- родинним статусом – *мама, донька, сестра;*
- національністю чи місцем проживання – *українка, німкеня, тернопільянка;*
- сферою діяльності, посадою – *підприємиця, начальниця, водійка* та ін.;

(2) назви самиць тварин:
курка, корова, кішка.

МАСКУЛІНІТИВИ –
ЧОЛОВІЧІ НАЗОВНИКИ,
іменники чоловічого роду

(1) назви чоловіків
за різними ознаками:

- родинним статусом – *тато, син, брат;*
- національністю чи місцем проживання – *українець, німець, тернопільянин;*
- сферою діяльності, посадою – *підприємець, начальник, водій* та ін.;

(2) назви самців тварин:
півень, бик, кіт.

П Р И Ч И Н И

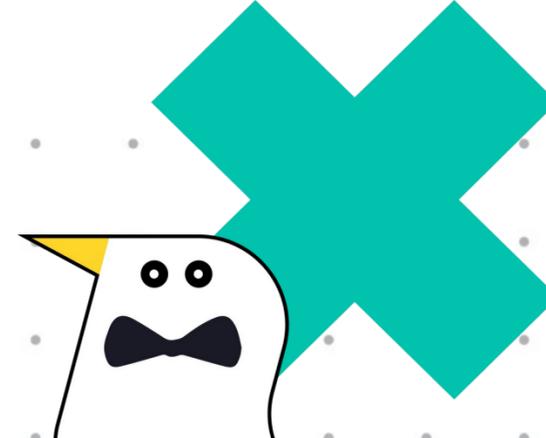
уплив контактної
російської мови +
русифікація

упередженість і
(внутрішня) мізогінія

звичка до
андроцентризму

диплом філологічного
факультету

ГЕНДЕРНА АСИМЕТРІЯ МОВИ

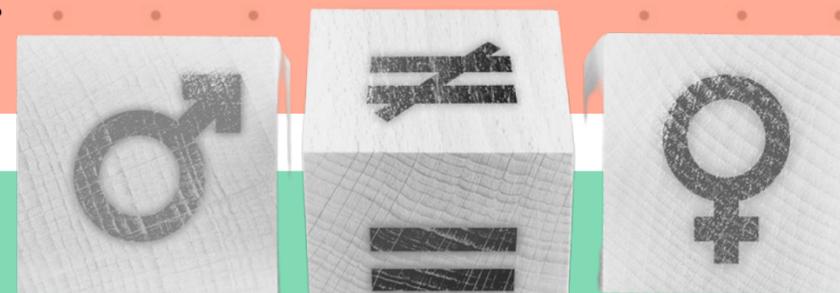

ГЕНДЕРНА АСИМЕТРІЯ МОВИ

виявляється в різних царинах – у мові, історії, філософії, літературі, біології тощо – коли центром, вихідною точкою чи нормою мислиться чоловік, а жінка чи жіноче постає як «інше», менш важливе, або похідне.

АНДРОЦЕНТРИЗМ У МОВІ

відображення у мові «нормативності» чоловічого і «другорядності» жіночого, передусім через уживання форм чоловічого роду для позначення осіб обох статей.

34,1 % з них

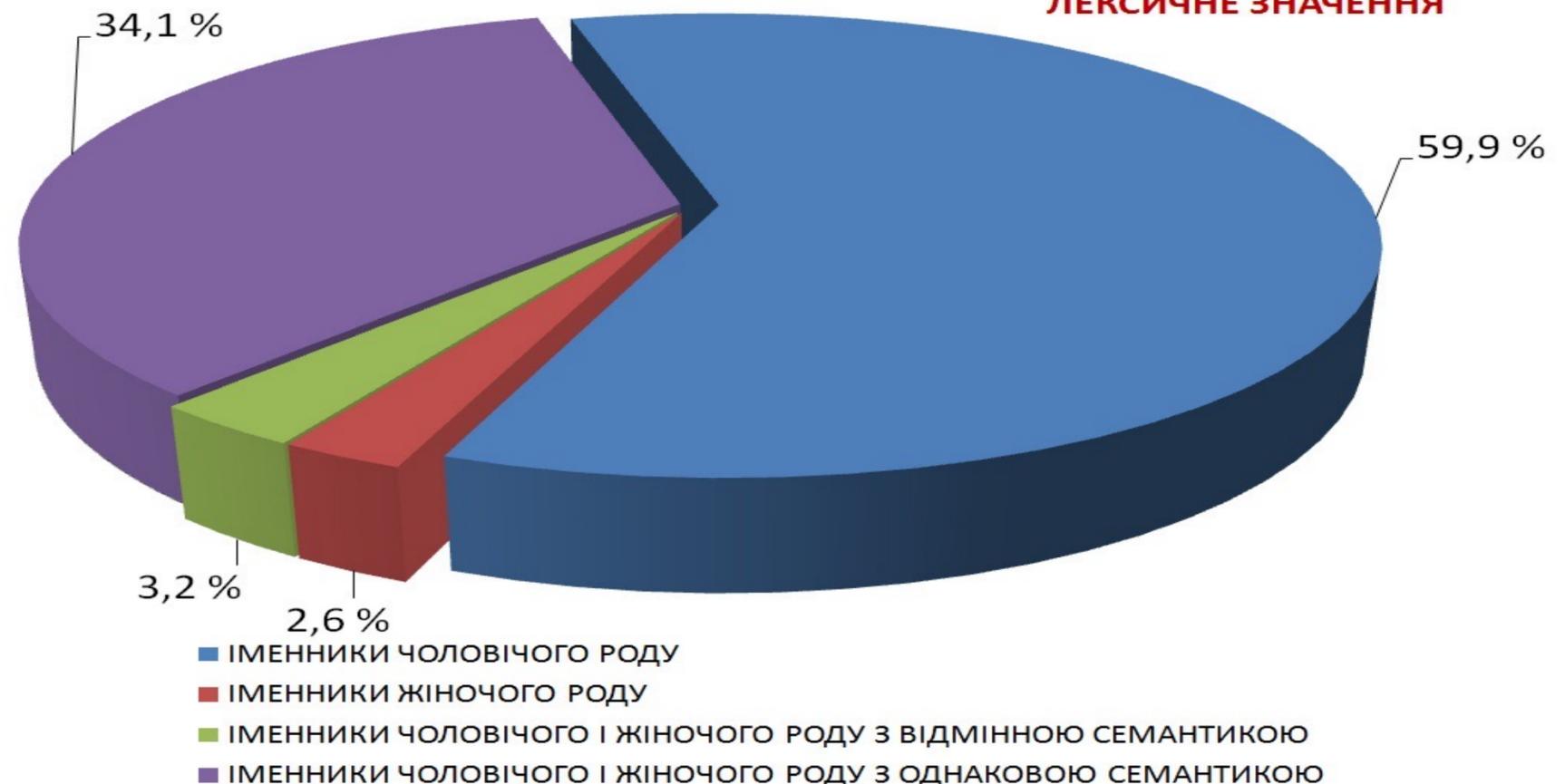
(1548, тобто 774 пари)

— з однаковим лексичним значенням і можуть бути використані в однаковому контексті

(студент / студентка, аспірант / аспірантка, експерт / експертка)

Лексико-семантична група іменників
"ОСОБИ ЧОЛОВІЧОЇ І ЖІНОЧОЇ СТАТІ":

ЛЕКСИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ

*Відсоток від загальної кількості проаналізованих одиниць

**ВЕЛИКИЙ ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК СУЧАСНОЇ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (в 11 т.):**

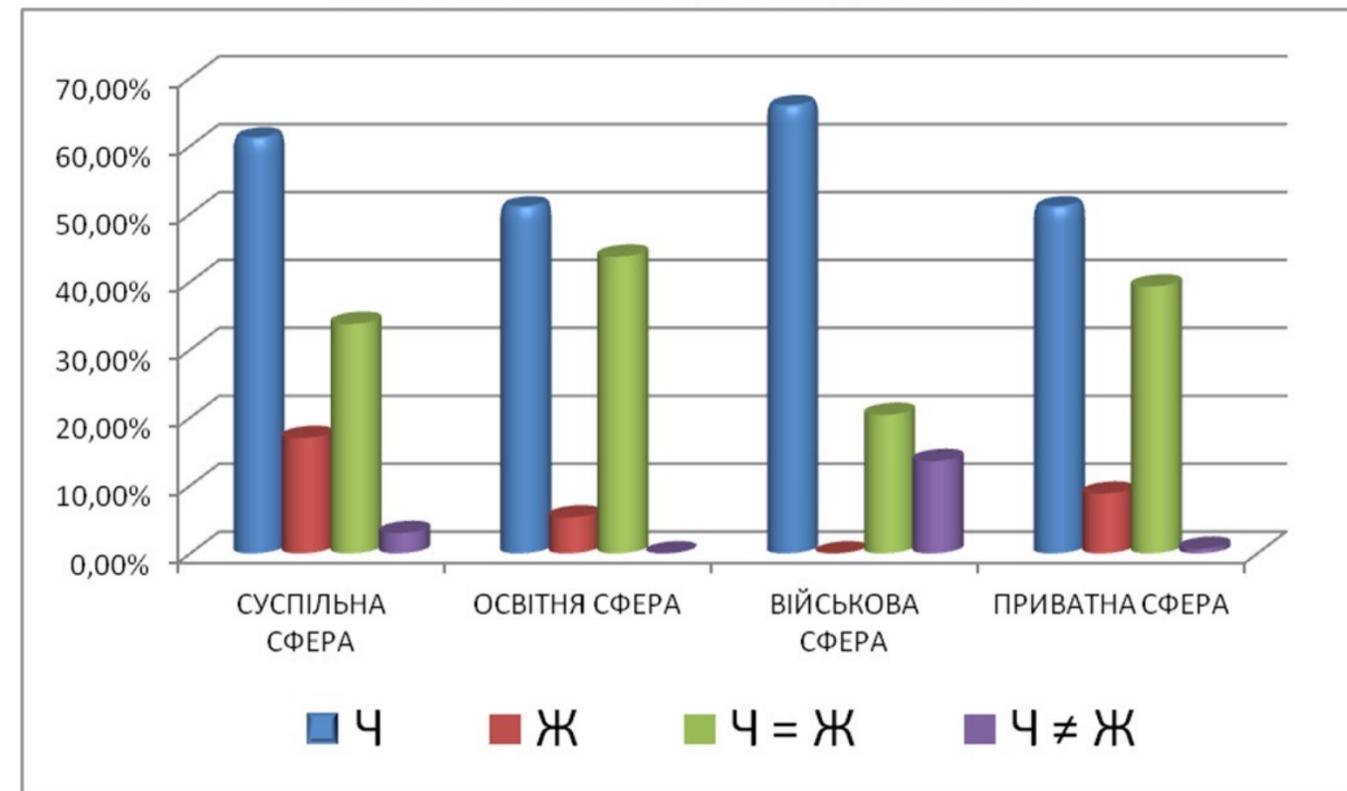
4540 назв осіб чоловічої і жіночої статі

(за результатами дослідження В.Літвінової)

ВЕЛИКИЙ ТЛУМАЧНИЙ СЛОВНИК СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (в 11 т.): 4540 назв осіб чоловічої і жіночої статі (за результатами дослідження В.Літвінової)

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КІЛЬКОСТІ ІМЕННИКІВ – НАЗВ ОСІБ ЧОЛОВІЧОЇ І ЖІНОЧОЇ СТАТІ ЗА СЕМАНТИКОЮ У РІЗНИХ СФЕРАХ ЛЮДСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ч – іменники чоловічого роду Ж – іменники жіночого роду
Ч = Ж – іменники чоловічого і жіночого роду з однаковою семантикою
Ч ≠ Ж – іменники чоловічого і жіночого роду з відмінною семантикою

*відсоток від загальної кількості одиниць у цій групі

«І що тепер робити?»

«То що, до кожного слова додавати
фемінітив?»

«Де брати фемінітиви?
Як їх правильно утворювати?»

Шляхи уникнення андроцентризму в мові

СТРАТЕГІЯ ФЕМІНІЗАЦІЇ

- стратегія реформування мови, яка полягає в послідовному вживанні фемінітивів і відповідно униканні загального чоловічого роду

ЧИТАЧІ Й ЧИТАЧКИ
УЧЕНИЦІ Й УЧНІ

СТРАТЕГІЯ НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ

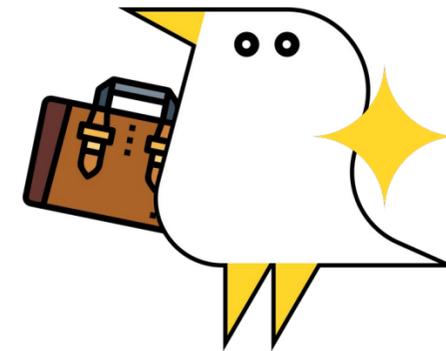
- стратегія реформування мови, яка полягає у послідовній нейтралізації граматичного роду, зокрема, завдяки збірним поняттям, словам спільного роду або іншим лексичним засобам

ЧИТАЦЬКЕ КОЛО
УЧНІВСТВО

Шляхи уникнення андроцентризму в мові

Використання наявних фемінітивів

студент / студентка, автомобілістка / автомобіліст

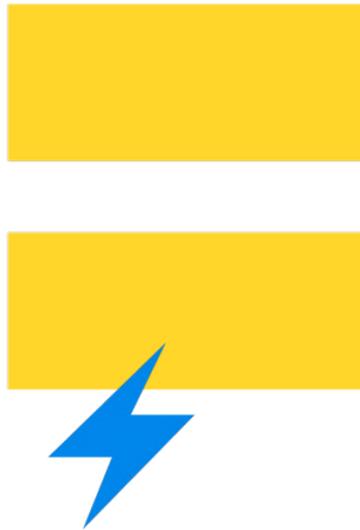
Утворення фемінітивів

психолог**иня**, директор**ка**, керів**ниця**, агент**еса**

Використання одночасно паралельних форм і жіночого, і чоловічого роду
учениці й учні, учні й учениці, учениці/-ні, учні/-иці, мешканці/-ки, студенток/-ів
(журналіст(к)и, біженців/ок).

Використання збірних іменників та описових конструкцій

студентство, аспірантство, читацьке / глядацьке / підприємницьке коло, аудиторія
(замість читачі / глядачі), журналістська / медійна спільнота (замість журналісти)

“

-К-, -ИЦ-(Я), -ИН-(Я), -ЕС-

4. За допомогою суфіксів **-к-, -иц-(я), -ин-(я), -ес-** та ін. від іменників чоловічого роду утворюємо іменники на означення осіб жіночої статі. Найуживанішим є суфікс **-к-**, бо він поєднуваний з різними типами основ: *авторка, дизайнерка, директорка, редакторка, співачка, студентка, фігуристка* та ін.

Суфікс **-иц-(я)** приєднуємо насамперед до основ на **-ник**: *верстальниця, набірниця, порадиця* та **-ень**: *учениця*.

Суфікс **-ин-(я)** сполучаємо з основами на **-ець**: *кравчиня, плавчиня, продавчиня*, на приголосний: *майстриня, філологиня; бойкуня, лемкуня*.

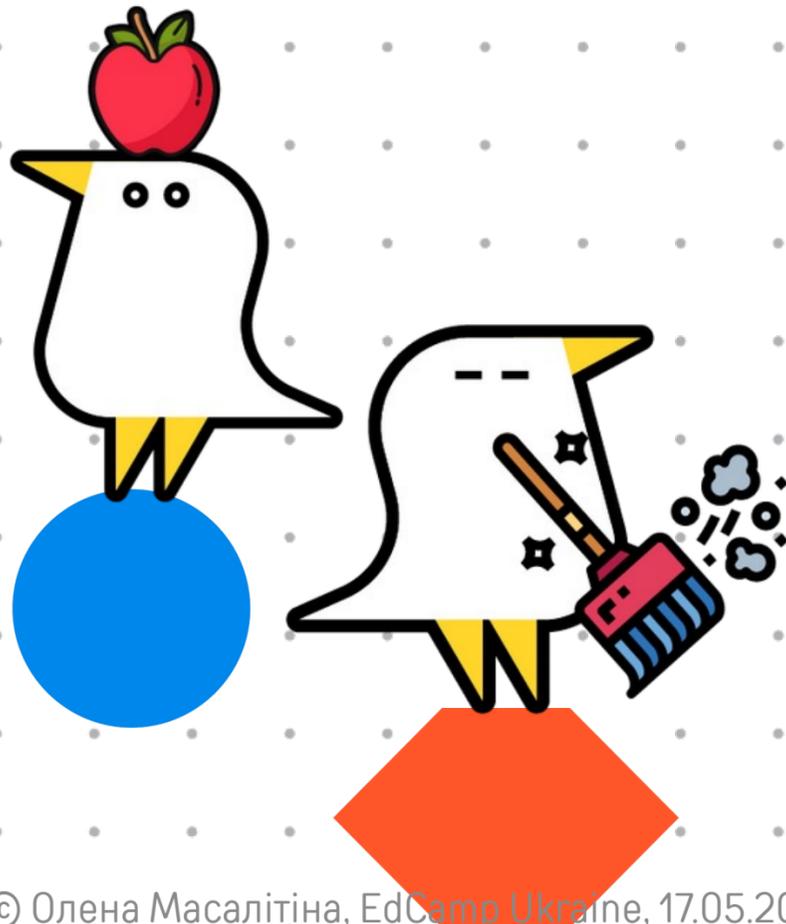
Суфікс **-ес-** рідковживаний: *дияконеса, патронеса, поетеса*.

”

Український правопис

ПРАВОПИС СУФІКСІВ. Іменникові суфікси, § 32

NB! Слова **«колега»** (ім. спільного роду), **«голова»** (не є назвою жінки чи самиці) – не фемінітиви і не потребують їх.

- К

найбільш продуктивний

- + повних або усічених основ;
- + до основ на
 - ар (-яр), -ач (-яч),
 - тель, -ич, -ун, -ій,
 - ай (-яй), -ат, -ал, -ир,
 - атор (-ятор, -итор),
 - ер (-ор, -тор, -онер),
 - ист (-іст), -ит, -от,
 - ант (-янт, -ент),
- + складних іменників і аббревіатур (знач. чол. р.) на -ак (-як), -ук (-юк), -ик (-ік); частково -ник, -овик перед суфіксом -к(а) чергується з ч

СТИЛІСТИЧНО НЕЙТРАЛЬНІ

- ИН

- + до основ на -ець-, з кінцевим пригол.;
- + у назовниках за принал. до наукової сфери

- ИЦ

- ниц(я), -чиц(я), -щиц(я), -лиц(я)
- + до основ на -ник-, -ець-

- ИС - / - ЕС

- менш продуктивний
- + до іншомовних основ

- НИЦ -; - ОВИЦ -

малопродуктивні

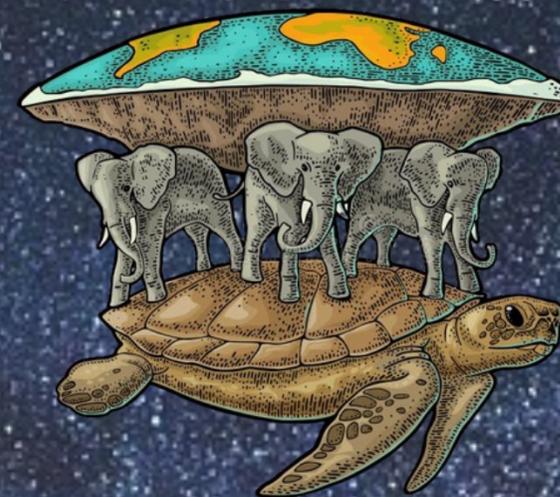
«Навіщо вживати фемінітиви?»

ФІЗИЧНА КАРТА СВІТУ

КОНЦЕПТУАЛЬНА КАРТИНА СВІТУ

МОВНА КАРТИНА СВІТУ

земля
maa

ᠲᠠᠷᠦ
pământ

Earth
земјата

Erde
terra

НЕ МАЄШ НАЗВИ – ТЕБЕ НЕ ІСНУЄ.

фото @ultra_ma_o

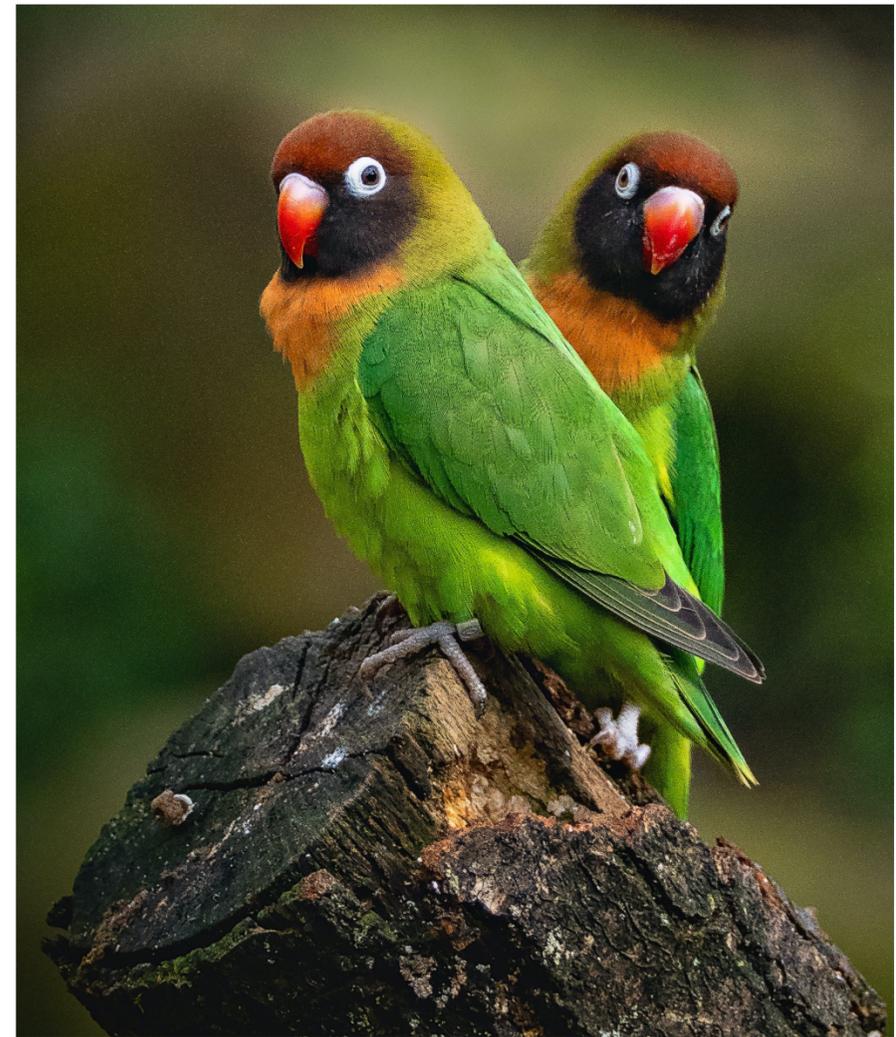

Фото Horst Dunkhorst

А ЯКЩО Й ІСНУЄШ – ТО НЕ МАЄШ ЗНАЧЕННЯ.

О БІЛОМУ БІЛИМ ПО БІЛОМУ БІЛИМ ПО БІЛОМУ БІЛИМ ПО БІЛОМУ БІЛИМ ПО БІЛОМУ БІЛИМ ПО

ДІВЧАТА ОБИРАЮТЬ БУТИ ТАКИМИ ЖІНКАМИ, ЯКИХ БАЧАТЬ, ПРО ЯКИХ ЧУЮТЬ,
ЯКИМИ ЗНАЮТЬ, ЩО МОЖУТЬ БУТИ

«Як і коли вживати фемінітиви?»

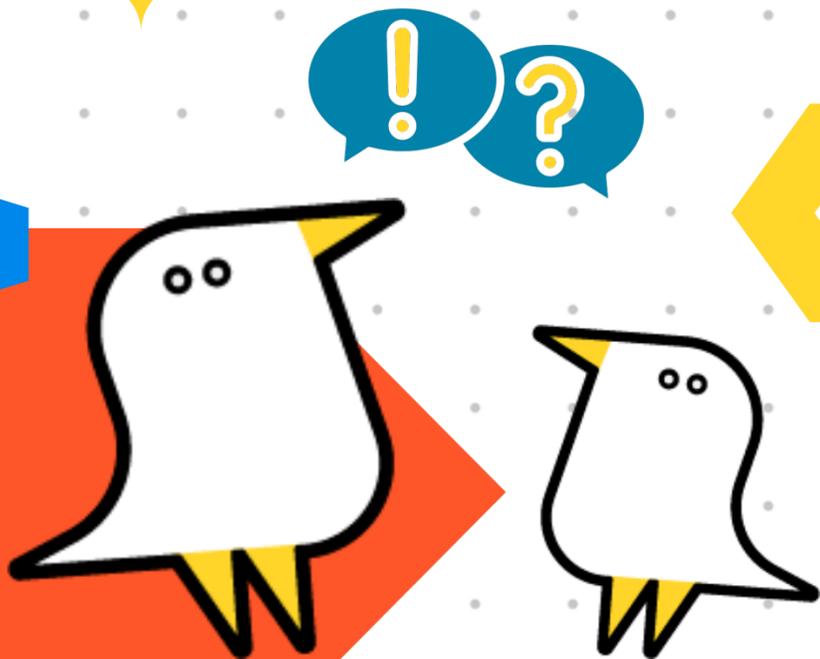

Мовна норма – явище динамічне

«**Норма літературної мови** – це реальний, історично зумовлений і **порівняно** стабільний мовний факт, що відповідає системі і нормі мови і становить єдину можливість або **найкращий для даного конкретного випадку варіант**, відібраний суспільством **на певному етапі його розвитку** із співвідносних фактів загальнонародної (національної) мови в процесі спілкування».

(Пилинський М. М. Мовна норма і стиль. – К., 1976. – Стор. 95.)

Коли точно варто і можна вживати фемінітив?

- ⚡ у розмовному мовленні
- ⚡ в усному діловому мовленні, науково-популярних, публіцистичних текстах – якщо йдеться про конкретну жінку
- ⚡ в офіційних документах, не пов'язаних із фінансовою звітністю

- ⚡ у записах назв робіт (NEW від Мінекономіки)

ФОРМУЛА >> Моя перша
вчителька Марія Іванівна

Цю справу веде адвокатка
Марія Сененко

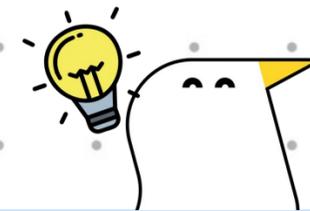
Позивачка Петренко О.П.,
яка обіймає посаду / працює
на посаді...

Засновник Сененко відкрила
засідання

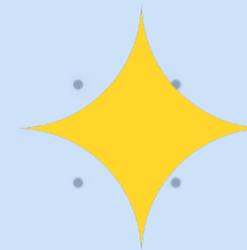
Додаткові ресурси

КОРОТКІ НАВЧАЛЬНІ ВІДЕО

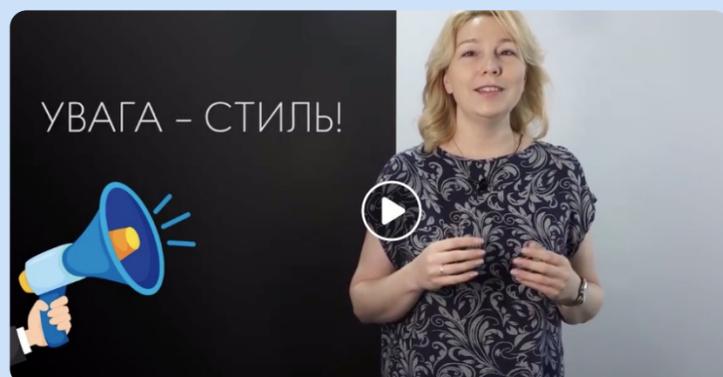
Фемінітиви в українській мові: що це?

<https://www.facebook.com/watch/?v=2490520644557566>

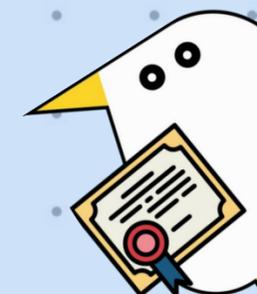
Фемінітиви в українській мові: як утворювати?

<https://www.facebook.com/watch/?v=2101240216837419>

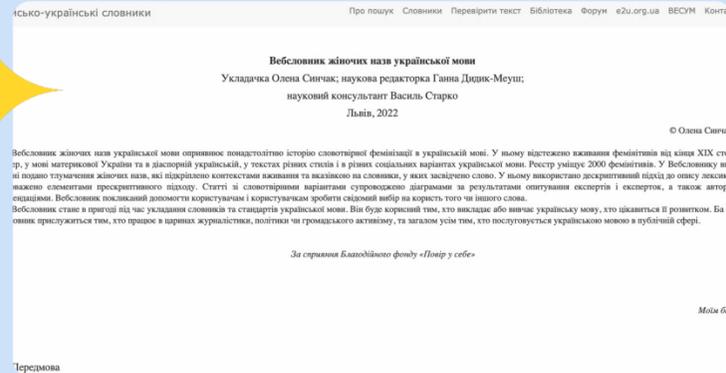

Фемінітиви в українській мові: як уживати?

<https://www.facebook.com/50vidsotkiv.org.ua/videos/2688368687863511/?v=2688368687863511>

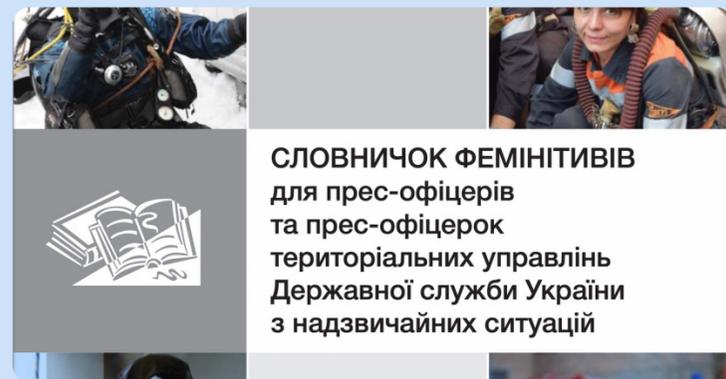

СЛОВНИКИ ФЕМІНІТИВІВ

Вебсловник жіночих назв української мови

https://r2u.org.ua/html/femin_details.html/

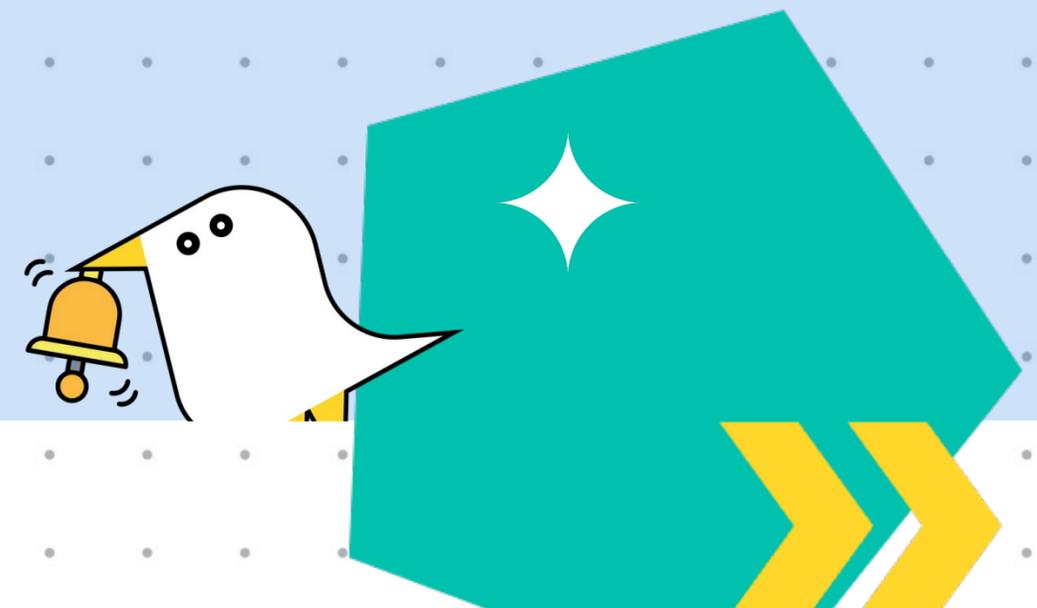
Словничок фемінітивів для прес-офіцерів та прес-офіцerek територіальних управлінь Державної служби України з надзвичайних ситуацій

http://www.wicc.net.ua/media/Slovnyk_fem.pdf

Словник фемінітивів

<https://gendergid.org.ua>

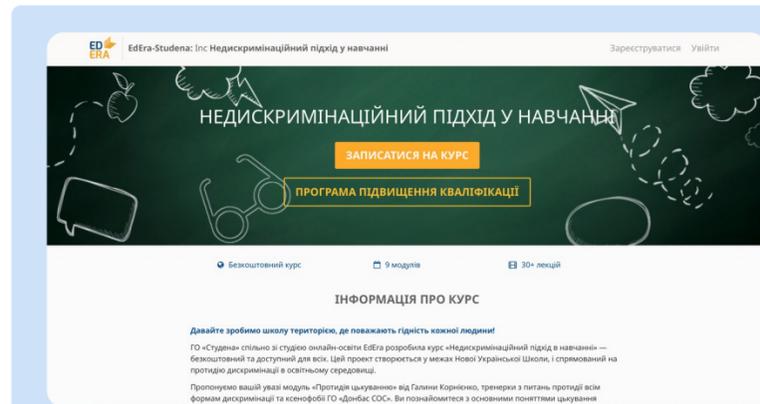

ІЩЕ БІЛЬШЕ

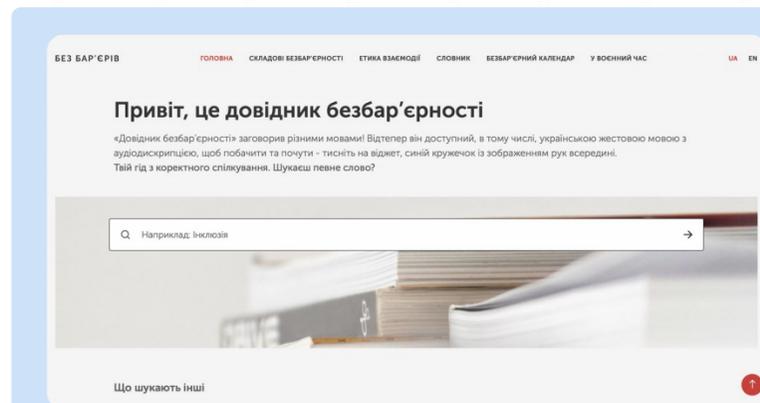
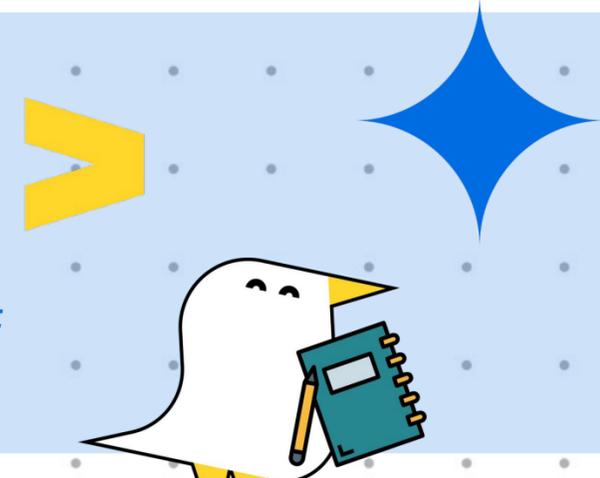
Онлайн-сторінка #ОСВІТАБЕЗДИСКРИМІНАЦІЇ

<https://www.edcamp.org.ua/nondiscrimination>

Онлайн-курс «Недискримінаційний підхід у навчанні»

<https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-Studena+Inc+1/about>

Довідник безбар'єрності

<https://bf.in.ua>

«Найскладніше почати діяти
усе інше залежить
тільки
від наполегливості»

Амелія Мері Ерґарт

фото @Paul Nicklen

фото @Paul Nicklen